

8.Sınıf TC İnkılap Tarihi Konu Özetleri

7.Ünite : Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası

4.Bölüm : II. Dünya Savaşı ve Türkiye'ye Etkileri

a. Savaşın Sebepleri

İkinci Dünya Savaşı'nın en önemli sebebi, Birinci Dünya Savaşı'nda çözülmemeyen sorunlar olmuştur. Birinci Dünya Savaşı'nı kazanan ülkelerin yenilen ülkelerden, ağır savaş tazminatları alması, bu ülkelerin ekonomilerini olumsuz yönde etkiledi. Ekonomik kriz sonucu işsizliğin arttığı bu ülkelerin halkları, kendilerini kurtarıcı gibi gören kişilerin etrafında toplanmaya başladı. Almanya'da Hitler liderliğindeki Nasyonal Sosyalist Parti, ırkçı ve yayılmacı bir politika izleyerek devlet yönetimine geldi.

Birinci Dünya Savaşı'nda umduğunu bulamayan İtalya'da ise Mussolini'nin Faşist Partisi iktidara geldi. Mussolini yönetimindeki İtalya ve Hitler yönetimindeki Almanya'ya, Uzak Doğu'da genişleme politikası izleyen Japonya da katıldı.

Birinci Dünya Savaşı sonunda imzalanan Versay Antlaşması'nın silahlanmayı kısıtlayan maddelerine uymayan Almanya ve müttefiki İtalya, hızla silahlanma yarışına başladı. Silahlanma ve yayılmacılık politikası izleyen bu devletlerden İtalya, Habeşistan'ı ve Arnavutluk'u işgal ederken Almanya da Versay Antlaşması'nda yasaklanmasına rağmen, Ren bölgesine asker yerleştirdi. Japonya ise Mançurya'yı işgal etti. Bu gelişmelerin sonucunda dünya devletleri arasında gruplaşmalar meydana gelmeye başladı. Önce Almanya, İtalya ve Japonya aralarında **Mihver Devletleri** (Üçlü Pakt) kurdular. Daha sonra bu ülkelerin izlediği politikalar karşısında Fransa, İngiltere, ABD ve Sovyetler Birliği de aralarında **Müttefik Devletleri** (Bağlaşma Devletleri) oluşturdular. Aynı Birinci Dünya Savaşı'nda olduğu gibi dünya devletleri, aralarında oluşturdukları kamplaşma ile bir kez daha yeni bir savaşın eşğine geldi (Harita 7.8).

7.8 Harita: II. Dünya Savaşı Öncesi Avrupa

b. Savaşın Başlaması ve Gelişmesi

İkinci Dünya Savaşı, Almanya'nın 1 Eylül 1939 tarihinde, Polonya'ya saldırmasıyla başladı. Hızlı bir saldırı ile Almanya, Danimarka, Norveç, Hollanda, Belçika ve Fransa'yı işgal etti.

Uzak Doğu'da ise Japonya'nın 1941 yılında Pearl Harbor (Pörl Harbır) Limanındaki Amerikan üslerine saldırmasıyla Amerika da savaşa girmiş oldu.

Amerika'nın savaşa girmesiyle Müttefik Devletler savaşta askerî üstünlüğü ele geçirdi. Müttefik Devletlerin Sicilya üzerinden İtalya'ya girmesi sonucu İtalya savaştan çekildi. Daha sonra Müttefik Devletleri, Normandiya Çıkarması ile Fransa'yı işgalden kurtardılar. Yenilgiye uğrayan Almanya, savaştan çekildi (Mayıs 1945). Uzak Doğu'da ise savaş bir süre daha devam etti. Fakat ABD'nin Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atarak nükleer güç kullanması sonucu, 2 Eylül 1945'te, Japonya da teslim olmak zorunda kaldı.

c. Savaşın Sonucu

İkinci Dünya Savaşı da Birinci Dünya Savaşı gibi önce Avrupa'da başlayıp daha sonra tüm dünyayı etkileyen bir savaşa dönüşmüştü. Altı yıl süren İkinci Dünya Savaşı, milyonlarca insanın ölmesine, pek çok kişinin de sakatlanmasına sebep oldu. Kullanılan kimyasal ve nükleer silahlar dünyanın kirlenmesine yol açtı. Dünyanın önemli şehirleri olan Paris, Londra ve Berlin savaş sonrasında harap duruma geldi.

Bütün dünyayı etkileyen Birinci ve İkinci Dünya savaşlarından sonra dünya barışını sürekli kılabilme amacıyla Türkiye'nin de içinde bulunduğu 51 devlet ABD'nin San Francisco (San Fransisko) şehrinde toplanarak **Birleşmiş Milletler Teşkilatı**nı kurdu. Bu teşkilat 1948 yılında İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sini kabul ederek bütün insanların eşit olduğunu tüm dünyaya duyurdu.

ç. İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Tutumu

Türkiye, İkinci Dünya Savaşı öncesinde dünya devletlerine karşı koşulları Atatürk tarafından belirlenen dost bir politika izliyordu. Türkiye bu savaşta, toprak bütünlüğünü korumayı ve tarafsız kalmayı amaç edinmişti. Bu politikaya rağmen, müttefik ve mihver devletleri, Türkiye'yi kendi saflarına çekmek için her türlü yolu denediler. İlk olarak Almanya, Türkiye'yi kendi yanına çekmek istedi. Fakat Türkiye, bu öneriyi kabul etmedi. Daha sonra iki ülke arasında bir saldırmazlık antlaşması imzalandı (18 Haziran 1941).

Türkiye'nin savaşta tutumunu belirlemek amacıyla, İngiltere Başbakanı W. Churchill (Çörcil) ile Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü **Adana Konferansı**'nda bir araya geldiler (30-31 Ocak 1943) (Görsel 7.10). Bu konferansta, Türkiye'den Almanya'ya karşı müttefiklerin yanında yer almasını istediler. Fakat Türkiye, savaşın bu aşamasında tarafsız kalmayı daha uygun buldu.

1943 yılında yapılan ve dış işleri bakanlarının katıldığı **I. Kahire Konferansı**'ndan sonra 4 - 6 Aralık 1943 yılında ABD Başkanı Roosevelt (Ruzvelt), İngiltere Başbakanı Churchill ile Türkiye Cumhurbaşkanı İsmet İnönü arasında **II. Kahire Konferansı** yapıldı (Görsel 7.11). Bu konferans sonrasında da Türkiye savaşta yer almamayı tercih etti. Atatürk'ün dış politikada belirlediği ilkeler doğrultusunda Türkiye, bu savaşta denge politikası takip ederek savaş dışı kalmayı başardı.

4 - 11 Şubat 1945 tarihlerinde yapılan **Yalta Konferansı**'ndan sonra İngiltere, dünya barışının sağlanacağı **San Francisco Konferansı**'na katılabilmesi için Türkiye'nin savaşa girmesi gerektiğini bildirdi. Türkiye de 23 Şubat 1945'te, Almanya ve Japonya'ya savaş ilan ettiğini bildirdi. Fakat, bu savaş ilanı formaliteden ibaretti. Çünkü Türkiye, Birleşmiş Milletler Teşkilatının kurulması çalışmalarında yer almak ve savaş sonrası siyasi bir yalnızlık içine düşmemek için bu savaş ilanına karar vermişti. Böylece Türkiye, San Francisco Konferansı'na katılarak Birleşmiş Milletlerin kurucu üyelerinden biri oldu (24 Ekim 1945).

d. Savaşın Türkiye'ye Etkileri

İkinci Dünya Savaşı'na katılmadığı hâlde doğrudan veya dolaylı nedenlerle Türkiye'nin ekonomisi savaştan kötü etkilendi. Seferberlik ilan edilerek çok sayıda kişinin askere alınması nedeniyle askerî harcamalar arttı. Çalışan kişi sayısı azaldığı için ülkede gelir düzeyi düştü. Sanayinin gelişmesi yavaşlarken ülkede pahalılık ve kıtlık başladı. Bazı ürünlerin satışında karne uygulaması başlatıldı.

Millî Korunma Kanunu

Millî Korunma Kanunu; 1940 yılında, İkinci Dünya Savaşı sürecinde oluşabilecek sosyo ekonomik sorunlara karşı çıkarılmış bir kanun olup ekonomiye devlet müdahalesi anlamını taşımaktadır. Bu Kanun, fiyatları saptamada, ürünlere el koymada, hatta zorunlu çalışma yükümlülüğü getirmede hükûmete yetki veriyordu. Önlemlere rağmen ekonomi gittikçe kötüleşti, perakende ürünler az bulunur hâle geldi. Ülkede bir karaborsa ortamı yaşandı.

7.12 Ekmekte karne döneminin başladığı haberi

Toprak Reformu ve Toprak Mahsulleri Vergisi

İkinci Dünya Savaşı'nın ekonomiye ve sosyal yaşama etkilerini azaltmak için bir kısım önlemler alındı. Önce yüksek gelir kazanan kişilerden alınan **Varlık Vergisi** uygulaması getirildi. İtirazlar üzerine bu vergi kaldırıldı. Kırsal kesimde geniş topraklara sahip olan mülk sahiplerinin servetlerini vergilendirmek amacıyla, **Toprak Mahsulleri Vergisi** konuldu. Ayrıca Türkiye'de topraksız çiftçi ve köylüleri toprak sahibi yapmak amacıyla 1945 tarihinde **Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu** çıkarıldı. Kanun, toprağı olmayan ve toprağı yetmeyen çiftçinin toprak sahibi olması, verilen topraklar üzerinde işletmeler kurulması ve çiftçiye kredi verilmesi gibi ana prensipler taşıyordu. Büyük toprak sahibi kişiler bu reforma destek vermediler. Sonraki yıllarda, gereken önem verilmediğinden toprak reformu uygulanamadı.

7.13 Buğday hasadı

Savaş sırasında hükûmet kimi zaman katı uygulamaları da yürürlüğe sokmak durumunda kaldı. Toprak Mahsulleri Ofisinde, üretilen tahıllara el konulması ve ekmek yapımında yalnızca buğday kullanılması kararlaştırıldı. Arkasından da pasta ve benzeri unlu maddelerin yapımı yasaklandı.

Köy Enstitüleri

1938-1946 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı yapan Hasan Ali Yücel'in liderliğinde eğitim alanında önemli yenilikler yapıldı. Bu dönemde, Türkiye Cumhuriyeti'nin eğitim alanında attığı en önemli adımlardan biri kabul edilen Köy Enstitüleri açıldı (1940). Açılan Köy Enstitüleri ile köylerden seçilen öğrencilerin öğretmen olarak yetiştirilmesi amaçlandı. Köy Enstitülerinde yetişen öğretmenlerin köylerde görevlendirilerek köyden başlayan bir kalkınma hamlesi yapılması planlandı.

Bunları Biliyor musunuz?

Savaş sırasında boğazları gemi geçişlerine kapatan Türkiye'de, yaşanacak bir hava saldırısına karşı bazı şehirlerde karartma uygulaması yapıldı. Geceleri ışıklar söndürülerek olası saldırılardan korunmaya çalışıldı. Ayrıca kimin, ne kadar ekmek alacağını gösteren karne uygulamasına geçilerek ülkede bir kıtlık yaşanması engellenmek istendi.

Tarımın makineleşmesi, özellikle traktör sayısındaki artış, insan gücüne olan ihtiyacı azalttı. Köylerde toprağı olmayan ve yapacak iş bulamayan insanlar büyük şehirlere göç etmeye başladılar. Bu durum, şehirlerde nüfusun artmasına neden olurken gecekondulaşma ve planlı şehir yerleşmesinin bozulmasına yol açtı.

İkinci Dünya Savaşı sırasında zor günler yaşayan Türkiye, savaş bitince dış politikada yeni sorunlarla karşılaştı. Sovyet Rusya ve ABD arasında başlayan Soğuk Savaş Dönemi'nde kendisinden taraflardan birini tercih etmesi istendi. Sovyetler Birliği, savaşın bitiminden çok kısa bir süre sonra Türkiye'den resmen toprak talebinde bulunarak boğazların statüsünde söz sahibi olmak istedi. Bu durum Türkiye'nin Batı dünyasıyla özellikle Amerika Birleşik Devletleri'yle yakınlaşmasına yol açtı. Böylece Türkiye'nin Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütüne (NATO) katılma süreci başlamış oldu.